XL. évf. Cluj-Kolozsvár, 1930 november. 11. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

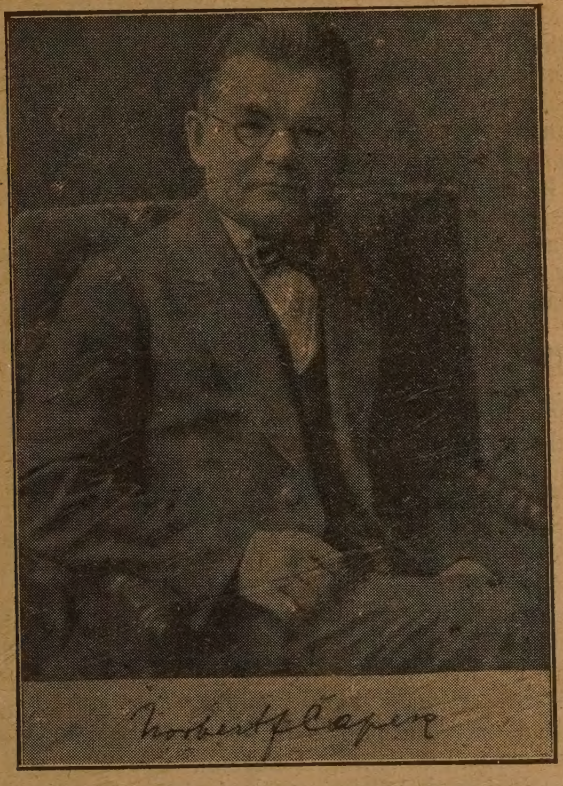

A csehországi unitárius mozgalom megszervezője és vezetője.

Unitarian school for the ministry
Berkeley
America
California

TŰZHELY MELLETT

Látogatás a prágai unitá iusok körében.

Bizonyára sokak előtt nem ismeretlen az, hogy Prágában, Csehország fővárosában is vannak unitáriusok. Az 1927-ben Prágában tartott szabadelvű világkongresszuson Erdélyből is egyházunk több vezető férfia vett részt, akik örömmel vették tudomásul egy újonnan alakult unitárius egyházközség létezését. Ferencz József teol. akad. hallgató és e sorok irója külföldi egyetemre, Párisba, illetve Marburgba, Németországba utazásunk alkalmával felkerestük Prágában élő unitárius testvéreinket, hogy egy nehány testvéri szót váltva velük, igyekezzünk közeledni egymáshoz. Nem tartom érdekelennek röviden beszámolni kedves olvasóinknak látogatásunk tapasztalatairól.

Rövid 8 évvel ezelőtt Prágában megalakult „A szabad barátok csoportja" néven egy új felekezet Dr. Čapek, egy lelkesedésben és fáradhatatlan munkásságban páratlan férfi vezetése alatt. Ez alakulat olyan eszmék terjesztését és megvalósitását tűzte ki céljául, melyek nagyrészben megegyeznek az unitárius gondolkozással. Sok nehézség között, de soha nem lankadó lelkesedéssel folytatódott a munka és rövid időn belül több ezerre növekedett ez új felekezet tagjainak a száma. A hivek többnyire a müvelt osztályból kerültek ki és nagy áldozatkészségük bizonyitéka az, hogy kétemeletes, körülbelül 20 lakosztályból álló házat vásároltak meg maguknak, ahol „Unitaria" elnevezés alatt unitárius jellegű könyvkereskedést, vegetáriánus éttermet és irodai-, meg tanácskozó helyeket rendeztek be maguknak. Az istentiszteletek helyéül egy hatalmas termet béreltek ki, amelyben jelenleg is tartják istentiszteleteiket és amelyért minden egyes alkalommal háromezer Leunek megfelelő cseh koronát fizetnek tisztán a hivek áldozatkészségéből. A szervezkedés munkája már annyira előhaladt, hogy a hívek több külön csoportot alkotnak közös céljaik megvalósitására. Ennek az évnek a nyarán sikerült az államtól létezésüket elismertetni s azóta „Unitaria" név alatt mint törvényesen bevett vallásfelekezet müködnek. Vasárnapra érkezve unitárius testvéreink körébe, résztvehettünk az ifjak számára tartani szokott u. n. templomiskolán és rendes istentiszteleten is. A teremben 5—20 évig kor szerint különböző csoportokban gyülekeznek össze a fiatalok, akiket fiatal férfiak és nők oktatnak vallásos tartalmú magyarázatokkal, melyeknek tárgyát minden csütörtökön este összegyülekezve, a nevelők egymásközött részletesen megtárgyalnak Čapek lelkész vezetésével, különös tekintettel arra, hogy minden egyes összejövetel alkalmas legyen az ifjú gondol-

kozásának vallásos alapon való kifejezésére. A templomiskola végeztével megkezdődött a rendes istentisztelet, melyen körülbelül 700 hivő jelent meg. A lelkész palástot nem visel, hanem egyszerűen megjelenik a podiumon és onnan irányitja az istentiszteletet. A szertartás első pontjaképpen lelkész vagy a Bibliából, vagy pedig hires költők, nagy gondolkozók gondolataiból olvas fel, melynek végeztével rögtön kezdődik az egyházi beszéd, mely a felolvasott gondolatok magyarázásából és a mai életre való alkalmazásából áll. Jelen alkalommal az egyházi beszéd megkezdése előtt, lelkész meleg szavakkal köszöntötte a két erdélyi unitárius ifjút s általuk az egész erdélyi unitárius egyházat. Az üdvözlésre Ferencz József német nyelven válaszolt az erdélyi unitáriusok üdvözletét tolmácsolva prágai testvéreinknek. A lelkes éljenzések és a sok taps a két egyház testvéri ölelkezését juttatták kifejezésre. Az egyházi beszéd tárgya az erény mibenléte és gyakorlása volt, melynek végeztével gyönyörű harmonium-, hegedű-, cello- és trombitaquartett ejtette a hiveket áhitatba és készitette elő az imádkozásra. Az ima és áldás elmondásával az istentisztelet véget ért. A fő istentiszteletet azonban nem vasárnap, hanem kedden este tartják, amikor körülbelül 1500—2000 hivő szokott megjelenni. Ezeken az istentiszteleteken már a hivek éneke is fontos helyet foglal el, melyeknek legnagyobb része Čapek lelkész szerzeménye. Általában a cseh nép nagyon hajlamos a zenére és majdnem mindenki tud valamilyen hangszeren egészen kifogástalanul játszani. Vasárnap délután az ifjúság egy nagy csoportjával együtt kirándultunk egy erdőbe, melynek tisztásán óhajtanak a hivek már a tavasz folyamán egy házat épiteni nyári üdülőhelyül és nyári vasárnapi iskolák tartására. Ugyancsak egy-két éven belül át akarják a már meglevő házuk egy részét istentiszteletek számára alakitani, hogy a szertartások még melegebbé és bensőségesebbé váljanak.

A nagy és fárasztó munkában a fáradhatatlanul dolgozó Čapek lelkésznek méltó segitőtársa felesége, aki az anyák csoportját vezeti és két fiatal lelkész, Haspl a berkeley-i teológia és Ziska, az oxfordi Manchester College volt növendékei, továbbá Haspl lelkész felesége, aki szintén elvégezte a teológiát és egyházának buzgó munkása. De általában minden egyes hivő kiveszi a maga részét a közös munkából s igy a még csak 10.000 hivőt számláló egyházközség további gyarapodása és előhaladása is biztositva van.

Ki kell fejeznünk e helyen is hálás köszönetünket prágai testvéreinknek azért a kitüntető szivességért, amellyel minket fogadtak s melyben általunk az egész erdélyi unitárius egyház, mint anyaegyház iránti tisztelet és rokoni érzelem jutott kifejeződésre.

Prágában minden régebbi ház hosszú történetet tudna beszélni, amelyek mind a vallásszabadsággal és érte való sok mozgalommal, sok szenvedéssel és mártiromsággal vannak kapcsolatban. Prága és környéke a szabad gondolkozás, az állandóan tisztuló vallásos fel-

fogás termékeny szülőföldje. Ezekben a vallásilag is tisztán látni és érezni akaró emberekben felébredt az a tudat, hogy csak akkor lesz hitük és meggyőződésük egészen tiszta, ha az unitárius vallás eszméi szerint élnek. Adja az Isten, hogy gyarapodjék sok-sok ezerre a prágai unitáriusok jelenleg még kicsi, de öntudatos csoportja, akik bizonyos tekintetben különböző útakon haladnak, mint mi, de a célunk mindkettőnknek ugyanaz: a földön a Jézushoz méltó élet megélése.

Marburg. Ifj. Kovács Lajos.

Jézus Ege.

Mikor az emberek még gyerekek voltak,
Imádkozni is csak *önmagukért* tudtak;
De mihelyt ifjuvá nőtt az emberiség,
Kivánta, hogy *mást is* áldjon meg a jó ég.
Hanem amióta „Atyánk" a „Szeretet":
Mindenkit boldogit, ki ennek fia lett.
Ki még ma se fia e világ-léleknek,
Bizony sok a hijja annál az életnek.
Született bár fényben, biborban, bársonyban,
Repülhet a légbe, vagy akár a *holdba*...
Rekvirálhat kincset, országot, hatalmat!
Mindezek nem adnak lelkünknek nyugalmat.
Csak Jézus. — Ki szinte Istenként szeretett
Még a keresztfán is!... hol nagy kínt szenvedett;
Ott is *tanitotta* az egyenes utat,
Melyen árva lelkünk „Mi Atyánk"-hoz juthat.
Igy formált szép Lelke hozzá méltó Eget,
Melyben király, koldus: *Isten fia* lehet.

Csegez, 1930. aug: Ferenczy Mózes.

Dofi néni.

A nyáron otthon voltam. A pályaudvar környékén hatalmas gyárkémények füstölnek, az emberek tolongva sietnek. Nem látok ismerős arcot és engem is mindenki olyan idegenül bámul. Mert kisváros ez most is, megbámulják az idegent. Nincs itt Jóska, az öreg székely kocsis, aki régebb mindig várt; nincs kedvem idegen kocsiba szállni és én gyalog, kicsit kedvetlenül indulok a város felé. De ni, a magas, kicsit ferde torony a régi, a szép nagy, négyszögü piactér, öreg, balkonos emeletes házak! Mindeniknek ismerem a lakóját, hisz majdnem minden másodikban rokonom lakik. Mosolygó leányarcok, piros sapkás szász diákok, mind, mind

ismerős, kedves, csak most a sapkák nem repülnek köszönve a levegőbe. Vajjon mi lelte a fiukat?

Belépek egy üzletbe. Régebb egy hófehér szakállu bácsi árulta itt a képeslapokat, fiatal leánya segitett neki, most egy öregedő néni reám mosolyog: — Te vagy? A szemem betéved egy tükörbe, onnan is már öregedő, idegen arc bámul reám — mintha álomból ébrednék... Igaz, harminc éve annak, hogy nem jártam itthon.

És az ismerős diákarcok ott künn? Hej, persze, azért mégis mind ismerős.

Ujra az utcán találom magam. Ujra erőt vesz rajtam ez a különös érzés. Minden a régi, minden ismerős és azért mégis minden de megváltozott. Nem tudok most oda menni, ahová utazásom célja vezet, hiszen nem a szülőimhez igyekszem, ők rég pihennek idegen temetőben. Tovább bolyongok céltalanul és egyszer csak egy kis zeg-zugos utcában, egy ismerős sárga ház előtt találom magam. Itt lakott a Dohl néni.

És látom magamat, ahogy rövid kis szoknyácskában, kis rongyos cipőmet viszem a Dohl bácsihoz foltoztatni. Szép virágos udvaron megyek végig és hátul az udvaron egy kis barátságos szobába lépek, ahol minden mosolyog. A napsugarak, a muskátlik az ablakon, a kanári és két kedves öreg arc: a néni, meg a bácsi.

A bácsi mindig kalapácsol, a néni köt, vagy foltozgat. Az öreg fütyöl, ez a kanárit is eleven nótázásra lelkesiti, a néni vékony magas hanggal velük igyekszik. Ahogy észrevesznek, össze-vissza csókolgatnak, elékerül valahonnan egy fürt szőllő, barack, télen sült alma, sütő-tök, de mindig valami, aminek kis gyermek-lelkem örvend — és kezdődik a beszélgetés. Kiről másról, mint a Dolfról, egyetlen élő fiukról. A többiek mind meghaltak. Tizenkettő volt, fiu, leány vegyesen, sok kinnal, nélkülözéssel fölnevelték őket, aztán meghaltak. De Dolf, az él! Igaz, már tiz éve, hogy künn van idegen országban. Hamburgban látta valaki utoljára. Még nem irt, de meglásd, anyus — ezt a bácsi mondja —, egyszer csak itt lesz. Négylovas hintóval érkezik, akkor te is kocsikázol, anyus, sok pénze lesz, házat épitünk, urason élünk. Mert megfogadta, csak mint gazdag ember jön majd haza. Hiszen eleget nélkülöztünk, amig tizenkettő felnőtt. Ha Dolf hazakerül, akkor kezdődik a mi életünk.

Az öreg ragyogó szemmel, lelkesen magyaráz, a néni mosolyog és egy könnyet törül ki titkon a szeméből. Én boldogan majszolom a szőllőt. És később én és a többi gyermek a családból, ha haza kerültünk, ki egyetemről, ki nevelőintézetből, mennyivel szivesebben ültünk a kedves, vidám öregeknél, mint a büszke gazdag nagynéniknél, akik emeletes, fényes házakban laktak és fehérbóbitás szobaleány kinálta a szendvicset a teához.

Most is, mint harminc évvel ezelőtt, a kis ajtó előtt találom magam. Kopogtatok. Idegenek nyitnak ajtót. Dohlék? Az öreget már eltemették, a néni meg a szegények házában van. A rokonai?

Nem szívesen engedték és szegény, amig dolgozni tudott, szivesen is maradt náluk. De aztán mind jobban öregedni és gyengülni kezdett, utolsó erőfeszitéssel a szegények házába ment és nincs hatalom, mely onnan vissza hozza. Senkinek sem akar terhére lenni.

És már indulok is a szegények háza felé. Ismerem a járást, hiszen itt nőttem fel, ebben a kicsiny városban. Itt is szép virágos kert, mintha csak Dohl néni magával hozta volna, muskátlik az ablakon, madárcsiripelés és sok, sok derült arcu, tiszta öreg nénik. Oft ketten beszélgetnek, hamiskáson kacsintgatnak egymásra, nyilván most is a régi szomszédasszonyt szapulják. Mindig oda égett a rántása, kifutott a teje. Ártatlan dolgok és ki törődik vele, hogy ezek a fogatlan nénik itten miről beszélgetnek. Mindegyiknek kötés van a kezében, sebesen egymáshoz ütődnek a kötőtük. Hosszu, hosszu harisnyát kötnek. Vidámak és mégis ugy érzem, mindegyik csak addig szeretne élni, amig a harisnyáját befejezi. A vége felé már mind csak rövidebb, rövidebb sorok következnek; könnyen halad a munka. De másikat kezdeni? Ugy gondolom, egyiknek sincs már kedve. Van, amelyik talán be sem végzi már: pedig boldog, aki ugy hal meg, hogy nem maradt itt félbe a harisnyája.

A Dohl nénit keresem. Ott ül az ágya mellett, dideregve, fénytelen szemekkel, munka nélkül, aki mindig dolgozott, az én öreg Dohl nénim. Odafutok, csókkal boritom hideg, reszkető kezeit s akkor veszem észre, hogy egy fényképet dédelget a kezében. Megmondom a nevemet, reám ismer, megölel, boldogan mutatja a képet és — mintha csak tegnap hagytuk volna félbe — a fiáról kezd beszélni. Az ő képe. Él, irt, pénzt küldött, sok pénzt, gazdag ember lett belőle. Hamburgban él, szép sokemeletes házban lakik, saját autóval jár. Sokat küzdött, dolgozott, amig elérte a kitüzött célját. Addig nem akart életjelt adni magáról. Most már ő is öreg, 70 éves, nem birná a hosszu utat, már nem tud haza jönni. „Könyörögtem, küldjék vissza neki azt a sok pénzt, minek itt nekem és irják meg neki, hogy én is nagyon jól vagyok, jómódban, kényelemben élek. De azt ne irják, hogy hol vagyok, csak azt nem. Nem akarom, hogy szegény az édesanyját szégyelje. Én pedig, ha már ide jöttem, innen el nem megyek, itt akarom a halált bevárni. Az ő fia is olyan nyugtalan vérü, amilyen ő volt. Ki ment Amerikába.“ Könny szökik a néni szemébe, mélyen sóhajt. „Vajjon ő ir-e az apjának?“

Aztán ujra csak mosolyogva a fia fényképét mutogatja. „Ugye szép ember az én Dolfim? Csak hiába, én már nem látom, vak vagyok.“ Ujra könnyet morzsol el fénytelen szemében és reszkető ujjaival oly gyengéd szeretettel simogatja a hideg fényképet, mint ezelőtt ötven évvel bucsuzó fia fürtös homlokát.

A nap lemenőben van, egy bucsuzó sugara reá esik a Dohl néni hófehér hajára, glóriával vonja körül a fejét, de az én lelki szemem töviskoszorut és aranykoronát is lát ezen a szép öreg fejen.

Jakab Miklósné.

Elnöki megnyitó.

*Tisztelendő Köri Közgyülés!**)

Tünnek az évek fölöttünk, nehéz, robotos munkában kifáradva nem is vesszük észre az idők haladását, csak igy évfordulók alkalmával figyelünk fel számbavenni az elmult év eredményeit, sajnos azonban e tekintetben mind kevesebb és kevesebb a számbavenni való. Egyházunk hajója veszedelmesen közelit a zátony.oz s nincs ki megtéritse vagy megállitsa veszedelmes utján.

Az áldozatkészség, az unitáriusok e hagyományos tulajdonsága mind inkább eltünőben van, az egyház bevétele fokozására semmi komoly akció nem indult.

Hogy egyrészt a vagyonkobzó agrárreform, másrészt az előrelátás nélküli iskolapolitika folytán keletkezett óriási deficit kiegyenlithető legyen, a belső emberek sulyos megadóztatása után történt ugyan ujabb próbálkozás a hivek egy egészen csekély részére terhes adó kivetése által, hogy valamiképen felszinen tartható legyen a roskadásig megterhelt hajó. Hasztalan kisérletezés, mely csak arra lesz jó, hogy a még áldozatkész hiveket végleg kimeritse.

Eltekintve attól, hogy méltánytalannak tartom az egyházi tanácsosoknak sulyosabb méretü megadóztatását, mivel ők már a tisztségükkel járó kötelezettségeikből kifolyólag terhelve vannak, e mellett célhoz sem fog vezetni a hiveknek oly korlátolt számbani megrovása, bármily magas kulcsot állapitsanak is meg.

És végre is, hogy egyeztethető össze az igazságérzettel az, hogy azok, kik az egyházi adót mindig becsületesen megfizették, most már vállalják még az adófizetéstől kezdettől fogva mereven elzárkozó hivek magatartása folytán keletkezett deficit kiegyenlitését is?! Ily módon évek hosszu során alkalmunk fog nyilni a lelkiismeretesen fizető hiveknek nyolc-tizszeresen kifizetni azt a hozzájárulást, ami rájuk esnék, ha mindenki kivenné a részét belőle, s igy végeredményben a hivek egy elenyésző csekély részére fog hárulni az egyházi terhek hordozása. De meddig fogják azt birni a mai sulyos gazdasági viszonyok között!

Sokkal radikálisabb eszközhöz kellene nyulni, hogy tartós eredményt érhessünk el: a hivek összességének megadóztatása, illetve a már kivetett adó szigoru felhajtása, egyfelől a sülyedő hajóról a fölösleges terhek kidobása, egyik középiskolánk megszüntetése másfelől, ezek azok a segitő eszközök, amelyeknek keresztülvitelét évek óta hasztalan szorgalmazzuk.

A deficit kisebbitéséhez járulna a Magyar Párt 1928 januári nagygyülésében tett azon javaslatom keresztülvitele is, hogy egyes szegényebb községekben, ahol két, sőt három felekezeti iskola tengődik egészen kisszámu tanulóval, felekezetközi megegyezés alap-

*) A marosi kör ez évi rendes közgyülésén tartott f. ü. gondnok-elnöki megnyitóját, már csak iránytmutató tartalmáért is, örömmel adjuk közre.

ján a gyengébb iskola szünjön meg müködni, s a megszüntetett iskola fenntartója is járuljon hozzá a megmaradt iskola fenntartási költségeihez. Ily módon lényeges megtakarítást lehetne elérni minden egyháznál. Az első és harmadik mód végrehajtása elé a kisebbségi egyházak egymással szembeni irigykedése és elfogultsága vet gátat, amely egy magasztosabb cél érdekében is a köznapi kicsinyes felekezeti érdekeken nem tud felülemelkedni s emiatt minden ilyen és hasonló irányu felekezetközi megegyezés csődbe jut már a kezdet kezdetén, a második eszköz alkalmazása a saját egyházunk vezető emberei között duló harc és kicsinyeskedés miatt szenved késedelmet és tolódik ki évről-évre a megoldás addig, amig anyagi erőink teljes felőrlődése után késő lesz már ezen utóbbi mód alkalmazása is ugy, hogy egy helyett esetleg mindkét középiskolát kénytelenek leszünk feladni. Mert az állam támogatására nem számithatunk. Hisz ép ott az eredendő hiba, hogy mindig idegen segitséget vártunk, sohasem alapoztuk egyházunk exisztenciáját a saját erőnkre.

Komoly, erős elhatározás helyett a jobbra-balra ingadozás, gyors, erélyes cselekvés helyett a halogatás idejét éljük.

Hol itt a kivezető ut, hol a próféta, ki ezt megmutassa és biztos irányban erős kézzel vezessen?!

A fent vázolt sötét kép mellett csak elvétve jelenik meg egy-egy fénysugár, mint pl. vásárhelyi templomunk létrehozása. Olyan ez az eredmény, mint számumjárta Szaharán egy üde oázis.

A mi egy igaz Istenünk hintve minden áldását ezen egyházközség hiveire, annak vezetőire nemcsak azért, hogy örök emléket emeltek hitbuzgóságuknak és áldozatkészségüknek, hanem azért is, hogy csüggedő egyházunk jövőjéért már-már kétségbeeső lelkünkbe ujabb reményt öntöttek, amikor demonstrálták: van még élniakarás, áldozatkészség s van hit a jövőben. — A gyülést megnyitom.

K. Nagy Árpád.

Hozzászólás

a „Haladás vagy visszafejlődés"-hez.

Magas hegycsucson állottam az erdőszélen, zordon, szürke sziklák között, mohalepte vén óriási fenyőszálak tövében. A hatalmas sziklaszirtek zugaiban élő piros vadszegfüvirágok nyilottak: mindenike egy-egy gyöngéd, bájos és szeretetteljes gondolatja volt a zordon, fenséges természetnek.

A Nap teli aranykereke lassan gördült le az égen. Karimája már érintette a kék látóhatárt. Biborszinü és rubintkőszinü és sárga és rózsás és sáfrányszinü köntöst váltó felhőcsipkék serege lebegett a magasságokban: lehelletfinom dekorációi a hatalmas, a grandiózus természetnek. Halk, puha lépésekkel érkezett a homály s reáborult az alattam és előttem pihenő tájra. A vénséges fenyőfák

lágyan ingatták fejüket s bólintgatva beleszenderültek százados álmukba. Csöndesség volt és magányosság, csak a szivem verését hallottam.

A reámboruló fenségesség sulya alatt az Ur közellétét éreztem s mélységes megilletődéssel rebegték ajkaim: Dicsőség a Szeretetteljesnek, az Üditőnek, a Fenségesnek, az élő Istennek!

S az éjszaka reáteritette bársonyköpenyét a nagy Mindenségre és fejem fölött kigyulladtak miriádnyi csillagmécsek... és a megjelenő Végtelenségben az Ur ittlétét éreztem, és mély alázatossággal rebegték ajkaim: Dicsőség a Határtalannak, a Véghetetlennek, az Örökkévalónak, az élő Istennek!

Mint szegény ember mentem föl a csucsra, s mint gazdagsággal telilelkü ember tértem vissza.

Hetekig éltem a kincses gazdagságból...

S azután ujra fölmentem kincses gazdagságot keresni.

Mire fölértem, egyhangu szintelen köd feküdte meg a csucsot. Nem láttam a mohás fenyőóriásokat, a szürke sziklaszirteket, a pirosan égő vadszegfüvirágokat eltakarta a ködköpenyeg. A napsugár nem világitott, az ezerszinü felhőcsipkék nem voltak meg. A morózus csöndben leszállott a csillagtalan éjjel.

Dobogott a szivverésem, és — nem éreztem az Ur közellétét; csak a tartalmatlan üresseget körülöttem.

S lejöttem onnan üres kézzel, üres lélekkel...

Mint szegény ember mentem föl, mint szegény ember jöttem vissza.

Lyra a lélek, plectronja a tárgy.

* * *

Óriási házban voltam, magas, komoly és komor, rengeteg teremben. Tompa, egyhangu szürke világosságban nagyhomloku tudósok, szónokok, bölcsek ültek a pódiumon. A vallást és Istent elemezték és magyarázták. Hallgatott a hallgatóság.

És fölsorakoztak a vallásbölcseleti érvek, és gomolyogtak az ontológiai, a kozmológiai, a fizico-theológiai argumentumok metafizikai ködszerkesztményei és az ész-okok; és játszottak és kergetőztek önmagukkal, önformáikkal, mint a macska saját farkával. Zörgött a malom, de a lisztet nem láttam. És sarjadoztak a szóvirágok és égtek a gondolatlángok.

Megnéztem közelebbről: a buján sarjadozó szóvirágok nedvtelen, illattalan herbariumvirágok voltak, a gondolatlángok fényeskedtek ugyan, de nem melegitettek.

És a hervadt, sápadt szóvirágokból és hidegenégő gondolatlángok gőzköréből kilépett egy emberielmealkotta ködképszerkesztmény: egy construált, halott és vértelen transcendens Lény. S ezt — reárakván az Omnipotentia, az Ubiquitas, az Infinitas attributumpalástját — elnevezték Istennek.

Féltem tőle. És tovább némáskodott a hallgatóság...

És egyszerre csak kinyilott a terem egy magas ablaka s beáramlott az ezerszinü meleg napsugár és megvilágitotta az arcokat, beömlött a ház előtti kert és tájék zaja, az Élet zaja, bekondult egy templomnak harangbugása, fölemelte a sziveket, megtermékenyitette a meddő lelkeket. Elfakult és elenyészett a halványképü, vértelen herbariumlény, — harmónia töltötte be a termet és — az Őt áhitozók előtt megjelent az Élő Isten... Fölszabadulva ujjongott a hallgatóság: Alleluja, alleluja!...

Lyra a lélek, plectronja a tárgy.

* * *

Az egyptomi Medinet Habu-ban áll a Memnon-szobor: hallgatag kőkolosszus. Csak akkor szólal meg, ha reásüt a felkelő szines napsugár.

* * *

A természetes ujitások kopognak az ajtón s bebocsáttatást kérnek. Elodázhatók, de el nem utasithatók, éppen mert természetesek és ezért szükségszerüek. A szokások járommá válhatnak, legyenek bár tiszteletre méltóak,

„...De hogyha mindent ural a szokás,
Nem épül s el nem készül sohasem
Az Igazságnak tiszta temploma...
És omladék az omladékra gyül,
Toronymagasra nő a tévedés
S az Igazság napfényre nem kerül."

(Shakespeare.)

W. M.

Zárszó.

Ezt a rovatunkat utóbbi időben teljesen lefoglalta a képeknek templomainkba való bevitelének megvitatása. Most már, a Főtanács tövében, mely e kérdésben dönteni fog, illő, hogy lezárjuk a vitát. Mintegy összefoglalásul és részben kiegészitésül azonban legyen szabad a szerkesztőnek is megtennie a maga észrevételét e kérdéssel kapcsolatban.

Mindenek előtt azzal kell tisztába jönnünk, hogy milyen szempontból vehetjük ezt a kérdést vizsgálat alá. Nem tartok helyesnek két szempontot a felvetettek közül. Egyik az, hogy ez a kérdés már eldőlt, mert Dávid Ferenc kidobatta a képeket a templomokból. Bármennyire elismerjük is Dávid Ferenc nagyságát, s bármennyire iparkodjunk is az általa megjelölt utakon haladni, mégsem fogadhatjuk el dogmául összes intézkedéseit. Sőt, ha minden kri-

tika nélkül, csak az ő tekintélyének alapján fogadnánk el némely dolgokat, akkor tagadnók meg őt a legjobban. Mert Dávid Ferencben nem a részleges volt a fontos, hanem az egész — nem a betü, hanem a szellem. Az az *irány* és az a *módszer*, amelyet reánk hagyott. Az igazság kutatásának merése és vállalása vallási téren is: ez a Dávid Ferenc öröke.

A másik szempont, amely felvetődött, hogy ennek a megvitatása nem a hivek, hanem a Főtanács feladata, annyira bürokratikus hódolattal hangzik, hogy azt szinte cáfolnunk sem kell. A katolikus egyház dogmái szerint lehetne talán azt mondani, hogy valamely hittétel megformulázására egyedül csak az egyetemes zsinat illetékes; ám ez alól is van kivétel, pl. a pápa csalatkozhatatlanságának kimondása után, a pápa is illetékes dogmákat *formulázni*. A protestáns egyházak alapelve azonban épen az, hogy a tekintély elve nem az egyházon, hanem a Biblián épül fel, melynek természetes következménye, hogy mindenki olvashatja és magyarázhatja a Bibliát: tehát az összes vallási kérdéseket is. Nálunk, unitáriusoknál, még ennél is több szabadság van engedve az egyéni értelmezésnek, ugyannyira, hogy még papjainktól sem vesznek be semmiféle olyan esküt, amely megtiltaná nekik a szabad kutatás és véleményalkotás lehetőségét. A Főtanács, mint legfőbb törvényhozó testület, dönt és törvényt alkot, de rendesen a körök, szakbizottságok és mások megkérdezése után. Épen ezért minden oly tárgy megvitatásával, mely egyébként sem a közerkölcsiséget, sem az egyház egyetemes létét nem sérti vagy veszélyezteti — tulajdonképen a Főtanácsnak teszünk szolgálatot, amennyiben feltárjuk a kérdés megvitatásához szükséges adatokat s egyuttal a nem hivatalosak felfogását is erre nézve.

A jelenlegi kérdést három szempontból lehet vizsgálni. Történelmi, hittani és gyakorlati szempontból. *Történelmi* szempontból nézve a dolgot, le kell szögeznünk, hogy a legujabb archeologiai kutatások szerint megdőlt az az érv, mintha az első keresztények (kiknek elveihez és életmódjához alkalmazkodni a legtöbb protestáns egyház igyekszik) üldözték és gyülölték volna a müvészetet és nem türték volna meg azt imahelyeiken. Már a katakombákban is találkozunk a keresztény müvészet első nyomaival s később, amikor a keresztények megkapták a római és görög templomokat, mindenütt meghagyták a régi szobrokat, festményeket, diszitéseket, amennyiben azok nem voltak erkölcstelenek. Tertullianus támadása sem a müvészetek ellen volt, hanem korának léha és erkölcstelen irányu müvészetét kifogásolta csupán. Clement de Alexandria pedig igen szépen nyilatkozik a müvészetekről irásainak „Emberi müvészetek és isteni tudomány egyaránt Istentől származnak“ cimü fejezetében. A kereszténység további történetében három olyan mozgalommal találkozunk, amely a müvészeteket támadta: az aszkéticizmus. ikonoklaszticizmus és a puritánizmus. Az aszkéticizmus a

világ minden öröméről való lemondást hirdette a tulvilági üdvösségre való előkészület kedvéért s igy a müvészeteket sem ápolta. Viszont sehol sem látjuk, hogy mozgalmat inditott volna a képeknek és szobroknak a templomokból való eltávolitása végett. Az ikonoklasztizmus, melyet a történelem (magyarul) igy ismer: képrombolók, a „*kiábrázolások*“ ellen tüntetett a második parancsolat alapján, viszont a müvészet többi ágait igen élénken pártfogolta. Végül a puritánizmus a protestáns visszahatás elve alapján kifogást emelt a templomok diszitése ellen, az ótestamentumból véve a tiltó intézkedéseket, ám ugy válogatva ki azokat, hogy ahol azok például ceremoniát, tehát bizonyos fajta müvészetet is irtak elő, ott azonnal hátat forditott ugyanannak a forrásnak, ahonnan előbb pedig főérveit szerezte. Általában soha sem szabad felednünk, hogy a puritánizmus—visszahatás volt, amelyet ma már azok sem követnek, akik pedig a puritánok közvetlen leszármazottjai: az angolok és amerikaiak.

Ha a müvészet és vallás közötti elletétet keressük, akkor azt a nem-keresztény Platónál találjuk meg, aki három érvet hozott fel a müvészet ellen a Köztársaságról irott utópiájában: 1. a müvész teremt minden különösebb tekintet nélkül a jóra és a rosszra, tehát nem áll erkölcsi alapokon; 2. a müvész a külsőleges és ezért felületes oldalát imitálja mindennek, következésképen igen távol áll az igazságtól; 3. a müvészet, legyen az költemény, festmény vagy dráma, egyaránt a szenvedélyek felizgatását idézi elő. E három okból kifolyólag az ő elképzelt Köztársaságában nem tartotta kivánatosaknak a müvészeteket. Ez a nézet azonban, amint látjuk, egyáltalán nem keresztény s talán az igazságához is sok szó fér. Arisztotelesz például, a másik görög filozófus-óriás, egészen másként vélekedik a müvészetekről. Az az igazi filozófia, mondja ő, amely az emberi természetet a maga egészében tárgyául veszi. Tehát a müvészet, mint az emberi természet egyik legspontánabb megnyilatkozása, szintén hozzá tartozik a filozófia tárgyköréhez. A világmindenség tervszerüen, okszerüen felépitett rendszer s igy a müvészetnek is, mely már létezésével igazolja szükségszerüségét, kell, hogy valami kiváló szerepe legyen az életben.

Mindmáig a kereszténység és a müvészet egymáshoz az Arisztotelesz által adott formula révén közeledtek s gyarapitották egymást. A müvészet igen nagy mértékben hozzájárult a keresztény áhitat emeléséhez, viszont a kereszténység alkalmat adott a különböző müvészeteknek a fejlődésre azzal, hogy tárgyat adott. Bármely más vallást vagy világmozgalmat is vizsgáljunk, egyik sem tudott olyan tárgyakat adni s következésképen oly termékenyitőleg hatni a müvészetre, mint a kereszténység.

A reformáció s a Zwingli és Dávid Ferenc képek elleni harca részben visszahatás volt, részben pedig annak a ténynek a felismerése, hogy a müvészet nem szolgálni, hanem kormányozni

kívánta már akkor a vallást. Az ilyen káros hatás ellen természetesen kellett és ezután is kell tiltakozni s ez a tiltakozás sokszor bizony képrombolássá is fajulhat, de azután ismét csak össze kell, hogy találkozzanak müvészet és vallás.

Egyetemes egyháztörténeti szempontból tehát nem lehet kifogást emelni a képek ellen. A mi sajátlagos unitárius történelmünk sem tiltja ezt. Hogy Dávid Ferenc és az angol és amerikai puritánok, az ottani unitáriusok ősei, miért emeltek kifogást ellenük, azt is láttuk. Viszont a mi régebbi erdélyi templomaink valóságos tárházai a régi magyar müvészetnek dekorative legalább; gondoljunk csak akár a kövendi, akár más templomunkra, ahol a nép a maga tudása és izlése szerint iparkodott müvésziessé tenni a templomát. Angol és amerikai testvéreink pedig valósággal versenyre kelnek templomaik minél diszesebbé és müvészieszebbé való tételében. Amerikában külön egyesület, az Unitarian Art's Guild foglalkozik a müvészet felkarolásával vallásos életünkben.

Hittani szempontból nem kell sokáig birálgatnunk ezt a kérdést, mert hiszen a fennebbi elmélkedésünk során ez is elintéződött nagyjában. Mindössze a második parancsolat meg nem szegését kell szem előtt tartanunk, hogy Istent magát ki ne ábrázoljuk.

Gyakorlati szempontból nézve azonban a dolgot, kénytelenek vagyunk állást foglalni a képeknek és szobroknak templomunkba való bevitele ellen. Mindenek előtt tudnunk kell azt, hogy a protestáns templom egészen más célt szolgál, mint bármely más templom. Minden más templom ugyanis áldozat-bemutatási hely, oltárral vagy annak megfelelő hellyel. Csak a protestánsok jutottak el arra a vallási magaslatra, hogy Istennek szellemiekben (imában, stb.) mutassanak be áldozatot buza, kenyér, bor, tömjén, stb. helyett. Ennek megfelelőleg a protestáns istentisztelet középpontja nem egy áldozat bemutatása, hanem Istennel való találkozásnak előkészitése a Róla nyert megismerések alapján. Ezért, amig a katolikus templomokban egyáltalán nem rontja le sem a templom, sem az istentisztelet egységét az, hogy a templomban nemcsak egy, hanem több oltár, Mária, Szent Antal, stb. imádkozó helyek, képek, szobrok vannak, mert hiszen ugyanegy időben több helyen is mutathatnak be áldozatot, imádkozhatnak — addig a protestáns templomot még elképzelni sem lehet két vagy három szószékkel, még kevésbé ugy, hogy azokon mind egyszerre prédikáljanak is. A protestáns templom nem tagolható részekre, annak, mint egyetlen imának kell Isten felé szárnyalnia és vonzani. Nézetem szerint tehát, bármily magasztos tárgyu legyen is egy kép vagy szobor, az nem való a mi templomainkba akkor, amikor mi ott istentiszteletet tartunk a magunk lithurgiája és felfogása szerint. Az részekre tagolná a templom, az istentisztelet, az ima, a hivek közösségének nálunk nélkülözhetetlen egységét. Ez a főkifogásom a képek és szobrok ellen, nem is emlitve azt, hogy nálunk, a mi szegényes

viszonyainknak megfelelően, olcsó, fércmunkát kellene beállitanunk templomainkba, amelyeknek még a tárgya sem lenne elég magasztos, mert bizonyára egyházi nagyjainkat festetné meg a legtöbb egyházközség. Az ellen meg egyenesen tiltakoznunk kell, hogy akár Dávid Ferencnek, akár bármely más, egyébként kiváló egyházi nagyunknak a képét előbb vigyék be a templomba, mint a názáreti Jézus képét!

Viszont igenis szükségesnek látom, hogy a müvészet minden más ágát, épitészeti kiképzéseket, dekorációkat, festészetet, kézimunkákat, világitást, zenét, stb. vigyünk be templomainkba. Azok nem törik meg a templom egységét, mert természetüknél fogva egyetemes hatást adnak.

A Főtanács természetesen határozni fog e kérdés felett, szeretnők, ha a lapunkban elhangzott véleményeket is elolvasnák és meghallgatnák határozathozatal előtt.

S ezzel a Hozzászólás rovatnak ezt a kérdését lezárjuk. Megmarad azonban tovább is ez a rovat, hogy lehetővé tegye közérdekü egyházi és vallásos kérdéseknek megvitatását. A szerkesztő kéri az olvasókat, érezzék olyan barátjuknak ezt a lapot, amellyel néha el-elbeszélgetnek s megvitatnak egyes dolgokat.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Lapunk jelen száma a szerkesztő betegsége miatt késett.

Unitárius Kereskedők és Iparosok Köre.

Végre megalakult nálunk is az első Kereskedők és Iparosok köre. Szükségessége már régóta érzett. Amint a falu népének megvannak a maga külön problémái, épugy megvannak a városi embernek is, még pedig sokszorozott mértékben és differenciáltan. A városi hivatalnok és tisztviselő osztály külön csoportot alkot a maga problémáival, életkörülményeivel, s az iparos-kereskedő társadalom szintén külön csoportba kell, hogy különüljön, ha nem akar egyszerüen utánzó, követő és vezetett lenni abban a másik városi csoportban. S pedig nem akar. A két csoport között ugyanis nem az a különbség, hogy az egyik tanultabb, mint a másik, vagy hogy az egyik intelligensebb lenne, mint a másik, hanem csak abban, hogy ugy a tudásuk, mint az intelligenciájuk másfajta, s egymástól különböző. Eltekintve attól, hogy ma már kereskedők és iparosok között egyáltalában nem ritka az érettségivel, sőt egyetemi doplomával biró ember — az ipar és a kereskedelem akkora szaktudást követel meg, hogy abban otthon lenni egyáltalán nem kis dolog. Ezért el lehet mondani, hogy amennyire értelmetlenül állana egy kereskedő, vagy iparos, ha valami irodába betévedve, ott a magasabb

nemzetgazdaságtan tételeiről beszélne valaki, ép oly értetlenül állana az a tisztviselő, vagy tanár, aki a mühelybe betévedve valami szakbeszélgetésnek lenne fültanuja. Vagyis, a kétféle foglalkozásu ember között nem rangbeli s nem intelligenciabeli különbség van, hanem csak a foglalkozással járó szaktudás különbsége. Nem lehet tehát azt kivánni sem egyiktől, sem másiktól, hogy a másiknak alárendeltjévé váljon, még egyházi célu egyesületekben sem. A római katholikus egyház már régen felismerte a modern időknek ezt a követelményét, s külföldön, különösen Németországban, de Magyarországon is, s legujabban Kolozsvárt, megszervezte a római katholikusok Iparos és Kereskedő Egyesületeit. Ez a külön való megszerveződés nem azt jelenti, hogy ezentul tehát külön utakon fog járni egy egyházközség iparos-kereskedő és intellektuel közönsége, hanem igenis azt, hogy mindenik a saját egyesületében otthon érezve magát, most már bátran és a második sorba való kerülés veszélye nélkül fog eljönni minden olyan gyülekezésbe, amely az egyházközség hiveinek egyetemességét hivja össze. Ha mindenik csoport tudja, hogy neki magának meg van a saját köre, s hogy ennek révén őt, foglalkozását, világnézetét, céljait, elfoglaltságát a többiek is megértik és méltányolják, — akkor nyugodtan és önérzetesen vesz részt az egyházközség életében, ahol eddig esetleg azért nem vett részt, mert ugy érezte, hogy őt ott mellőzik, hogy ő nem elég „müvelt“, vagy nem elég gazdag ahoz, hogy az eklézsia vezető elemével egy sorba állhasson.

Az elmondottakon kivül erre a külön megszervezkedő csoportra vár az iparos és kereskedő ifjak felkarolása is, akik bizony a háboru után mindenkinek mostoha gyermekei voltak. Végül pedig szakelőadásokkal, megbeszélgetésekkel képezhetik egymást, s megvitathatják az eklézsia anyagi helyzetének állapotát, amelyhez nekik, mint szakembereknek, kétségtelenül a legnagyobb hozzáértés jogán, privilégiumuk kell, hogy legyen.

Kolozsvárt október hó folyamán alakult meg az Unitárius Kereskedők és Iparosok Köre. A beszervezés munkáját Szent-Iványi Sándor lelkész végezte, de a megalakuló gyülésen részt vett Főt. Dr. Boross György püspök ur és Ürmössi Károly espereslelkész is. Az első tisztikar igy alakult meg, diszelnök: Ormai Kálmán, elnökök: Király József és Tana Ferenc, ü. v. alelnök: Müller Géza, főtitkár: Andrássi Gyula, pénztáros: Papszt Gyula, ellenőrök: Kahlfürst Imre és Nagy Károly, teremgazda: Andrássi Ferenc, könyvtáros: Major József. Az U. K. I. K. legelső tiszteletbeli tagjául választotta meg Demény Andor, egyházi müszaki tanácsos afiát, mint aki az egyházi életben, valamint az ifju egyesül t megszervezésének terén á dozatos munkásságával kitünt. Az U. K. I. K. egyházi elnökévé Szent-Iványi Sándort választotta meg. Reméljük,

hogy az ifju egyesület szép munkálkodást fog kifejteni, s megvalósitja a hozzáfüzött várakozásokat.

Székelykeresztúri főgimnáziumunkról örömmel jelentjük az alábbiakat: A székelykeresztúri főgimnázium uj tanévének kezdetén az iskola népessége és elhelyezési viszonyai a következő képet mutatják: Beiratkozott összesen 147 tanuló. Ebből unitárius 96, ref. 35, róm. kath. 13, lutheránus 2, izr. 1. Az alsó tagozaton (I—III. o.) 70, a felső tagozaton (IV—VII. o.) 77 tanuló van. Nemzetiség szerint: 145 magyar, 1 német és 1 zsidó. Ez a létszám a mult évivel egyenlő, csupán az unitáriusok száma apadt 2-vel. Más intézetekből jött 11, mig tőlünk más intézetbe csak 4 távozott.

Az iskola a Küküllő völgyében szabad területen nyugszik. Kertje mélyen lenyulik a Küküllő és a Gagyi összeömléséig. Az iskola 3 része a bennlakás, a főgimnázium és a tápintézet mind különálló épületekből áll. A több hold területen legideálisabban fekvő tanintézet hatalmas fákkal beültetett parkjában, vagy a teljesméretü játszóterén, a gyümölcsös kertekben, a kavicsos sétautakon, a zöld pázsitos tereken, szabad levegőtől duzzadó tüdővel, egészséges idegzettel kora tavasztól késő őszig tanulnak, gyönyörködnek, fejlődnek a jövő magyar társadalom csemetéi.

A főgimnázium táp-intézetében 100 tanuló étkezik a jelenkori egészségtan törvényei szerint. Az internátus átalakult. A vén diákok kedves emlékeinek szintere uj diszleteket kapott. Az ősi bagolyvár ma palotává szépült. Az uj kettős ablakok, vakolt mennyezet, cement folyosók és festett falak, a világos és jól berendezett tanuló szobák, a villanyvilágitás áldásai, a jó levegőjü tiszta hálószobák, szellős folyosók, a célszerüség és egyszerüség az egész épületben mind a tanulás lehetőségének a biztositását szolgálják. Az ifjuság, tanárai vezetésével, gyakran meglátogatja a négy viz völgyében izzadtságtól barázdált testvéreit.

Érettségi eredmény: Az 1930. évben összesen 29 tanuló jelentkezett a juniusi és szeptemberi érettségi vizsgára; ezek közül 15 tanuló tette le sikerrel a vizsgát.

Orgonaszentelés. A szentgericei egyházközségünknek f. évi október hó 12-én egy igen-igen szép és magasztos ünnepe volt. Orgonáját, amelyet annyi áldozattal és kitartó munkával javittatott ki, ezen a napon szentelte föl és adta át a használatnak.

Délelőtt 11 órakor istentisztelet volt, amelyen Biró Izsák lelkész buzgó imája után az ünnepi és fölszentelő beszédet dr. *Varga Béla* egyh. főjegyző tartotta, ki Jakab apostol 5. levele, 13. verse alapján, oly szépen, világosan és meggyőzően beszélt, hogy kifejtett gondolatai és találó szavai az általános érdeklődés és a merő figyelem mellett a hallgatót hinni, bizni s még a legnagyobb szenvedésekben is remélni tanitották.

Délután Biró Izsák lelkész és Hegyi Pál kántor-tanitó vezetése mellett az ifjuság a „Kulturházban“ egy jól sikerült népünnepélyt rendezett. Bükkösi Márton, Erdei Károly, Bereczki Károly, Iszlai Zita, Jakab Kálmán, Gál Domokos, Erdei Ferenc és Iszlai Irén szereplők megmutatták azt, hogy a mindennapi munka teljesitése és végzése mellett a közért is áldozni és tenni tudnak, ha azt a helyzet és a körülmények is ugy kivánják és ugy akarják, mind jók voltak és ügyesen játszottak.

De dicséret illeti az unitárius Énekkart is, amely szereplésével ugy az istentiszteleten, valamint a népünnepélyen is általános elismerést és tiszteletet szerzett magának. Helyét mindenik tag becsülettel állotta meg.

A már fennt jegyzettek és látottak mellett boldog örömmel szemléltük azt is, hogy e szép napon együtt ünnepelt felekezeti különbség nélkül az egész község. A nép látta a vezetők nemes példáját, sietett hitbeli különbség nélkül örvendezni az örvendezőkkel s testvéri kezet szoritva ünnepelni a nagy napon. Hite v. más vallása senkit félre nem vont, vissza nem tartott a szép és kedves ünneplestől. Oh, ha ez mindenütt igy lenne, be másképpen folyna akkor sorsunk, szegény elárvult, szenvedő népnek. L. M.

Rava emlékünnepe. Kedves kis bucsu-ünnepély zajlott le szept. 28-án a ravai öreg templomban Sárosi József öreg lelkésztársunknak 42 évi egyházi szolgálat utáni leköszöntése és kibucsuzása alkalmával. Beszédjének eszméje a „remény és emlék“ volt. Remény, mellyel kezdette és folytatta nemes hivatását — és emlék, mellyel most már elvonul pihenni vágyó öregségével. Kellemesen eleveniti fel hosszu szolgálatának egyes nevezetességeit és a végén igen említésre méltó számadatokkal fejezi be bucsu-beszédét: „Eskettem 177 párt, kereszteltem 649 gyermeket, konfirmáltam 412-et és eltemettem 515 egyént.“ „E szószéken kezdettem meg első templomi szolgálatomat — bárha közben 14 évig Székfalván szolgáltam —, most 28 évi emlék után ugyancsak e szószéken és e templomban fejezem be azt, áldott legyen e hely és e templom, a hivek stb.“ Ezután következett a ravai kántornak ez alkalomra választott bucsuzó énekszólója. Utána az egyházközség gondnoka elbucsuzik Rava község nevében. Majd Ajtai József tanitó könnyek között válik meg szolgatársától. Berecki József bucsuszavai után Barabás Béla lelkész áll a bucsuzó pap elé, megemlékezvén arról, hogy Sárosi bácsi volt az, ki bevezette őt egyházi hivatalába és most éppen ő neki jutott az a szerencse és kedves megbizatás, hogy az egyházkör, a munkatársai és körünk vezetője, az esperes

Aki gyümölcsfa-csemetéket akar beszerezni, szerezze be szükségletét Nagyenyeden Szabó Albert unitárius presb. afiánál, aki faoltványtelepéről a legjobb fajtáju és minőségü fákat szállitja. Vételáraiból 10%-kot is nagyenyedi egyház segélyezésére ajánlott fel.

nevében kívánjon hosszu, hüséges, pontos és békés lelkészi szolgálata után kellemes, nyugalmas öregséget az ő szülőfalujában és családja körében. E szavak után meglepetésszerüen veszi elő a főpásztor bucsu-levelét, felolvasván azt a gyülekezet előtt, meleg szavak között nyujtván át azt a bucsuzó Józsi bátyának, ki most már könnyeket ejtve vesz bucsut mindenkitől — a gyülekezetnek könnykisérete mellett. B. B.

Le a kalappal! Egy hirlapiró egy nagy skót városban és a vidékén több templomba ellátogatott. Különös élvezete telt annak a lelkésznek a beszédében, akinek összesen hét hallgató a volt a templomban s mégis hüséggel végig mondotta a prédikációját, éppen mintha egy hely sem lett volna üres. A beszéd érdekes és jó beszéd volt s a lelkészt nagy elismeréssel emlegette tudósításában: Le a kalappal az ilyen pap előtt!

Az özvegy asszony olajos korsója. Az egyház — köztudomásu — minden belső emberre kirótta az egyházi adót s igy Szinte Sándor désfalvi kántor-tanitó afiára is, aki éveken keresztül lelkiismeretes buzgósággal szolgálta egyházközségét s egyházunkat. Szinte Sándor afia folyó év szept. 7-én elhalt Désfalván szeretteinek és egyházközségének mély fájdalmára. Özvegye szül. Hadházy Janka becsületbeli kötelességének tartotta, hogy a kirótt 500 Lei egyházi adót — nehéz körülményei között is — megfizesse, példát mutatván sokaknak, hogy kötelességét teljesitse az egyház iránt. Aki kegyelettel, szeretettel és az elhunyt iránt hüséggel hordozza az igát, megérdemli az az özvegy asszony, hogy korsójából az olaj soha ki ne fogyjon.

Melvin Welke, a mult évi főtanács alkalmával nálunk járt ifjú amerikai lelkész befejezvén európai tanulmány-utját, hazatért. Bortland városában, Oregon állam, az unitárius egyházközség másodlelkészének választotta meg.

Missziói munkálkodás. A háromszéki egyházkör erdővidéki részében október hónapban a missiói munkálkodás tovább folyt. Október hó 5-én a munkába önként bekapcsolódott Ürmösön gyült össze a tagozat, s a templomot egészen megtöltő hivek nagy érdeklődése mellett végezte feladatát. Kovács Lajos brassói lelkész imát mondott. Taar Géza nagyajtai lelkész az összejövetel célját ismertette. Lőfi Ödön bölöni lelkész igen érdekes, újszerü magyarázatokban fejtegette az unitárius vallás lényegét és főbb hitelveit. Szavaltak: Nagyajtáról Gyulai Ilona tanitónő, Bölönből Tana Rákhel és Lőfi Lajos, Brassóból Gagyi Berta. Az ürmösi dalárda Nagy Arpád énekvezér vezetése mellett két számot, nagy gyakorlatra valló összhangban adott elő. A gyülekezeti kezdő és bezáró éneket László Ferenc bölöni énekvezér vezette. A vallásos ünnepélyt, melyen a szomszéd egyházközségekből is többen jelentek meg, Fekete Lajos helybeli lelkész zárta be.

Október hó 26.-án a tagozat Brassóban gyült össze, ahol unitárius templom hiányában a vallásos ünnepély a magyar evangélikus templomban szintén igen nagy érdeklődés mellett folyt le. Az énekvezéri teendőket Gazdag Miklós nagyajtai énekvezér látta el, aki a műsor keretében is egy énekszólót igen szépen adott elő. Taar Géza áhitatos imája után Lőfi Ödön magyarázta meg a missiói munkálkodás célját. Fekete Lajos ürmösi lelkész a kereszténység mai feladatairól általános figyelem közben tartott előadást, a társadalom egészségtelen irányzataival szemben a keresztény jóságban és szeretetben jelölve meg az élet igazi célját. Általános tetszés mellett szavaltak: Bölönből Lőfi Lajos, Ürmösről Tóth András és Nagyajtáról Darkó Gyuláné. Kovács Lajos helybeli lelkész bezárót mondott. Műsor után barátságos összejöve el volt a vendégek tiszteletére, melyen a helybeliek is tekintélyes számban vettek részt. Meg kell említenünk, hogy a műsor két énekszáma, egy szóló és egy duett, elmaradt, amelyet a rendezőség felkérésére bölöni felekezeti iskolánk tanerői voltak szivesek magukra vállalni. És minden előzetes bejelentés nélkül elmaradtak, váratlanul kellemetlen meglepetés elé állitva egy nyilvánosan is hirdetett programmal szemben egy városi gyülekezetet, melynek tagjai között más felekezetüek is számosan voltak. Mi úgy érezzük, hogy ennek nem lett volna szabad megtörténnie. A vállalt kötelesség teljesitése szent és becsületbeli dolog. Felekezeti tanerők nem lehetnek útmutatók semmi okon a lelkiismeretlenségben és kötelesség mulasztásban.

Vidéki lelkészkörök vezetőségei évi jelentéseiket lehetőleg nov. 20-ig juttassák el a központi lelkészkör elnökéhez.

A Nagyenyeden tartott tanitótovábbképző tanfolyamon megjelent unitárius tanitók és tanitónők, a nagyenyedi unitárius egyház részére hármonium (orgona) alapra 1000.— leut adományoztak, fogadják ez uton is érette az egyházközség köszönetét. *Nagyenyedi Unitárius Egyházközség.*

Hymen. Pálfy Sárika és Ekárt Andor ny. szentlászlói lelkész, október 19-én házassági szövetséget kötöttek Szabédon, melyre az egyházi áldást Vári Albert, kolozsvári kollégiumunk vallástanára adta rá. Sok szerencsét és boldogságot kivánunk. — Gálffy Margitka, Gálffy Ferencz firtosmartonosi énekvezér tanitó leánya és Farkas Domokos korondi énekvezér tanitó jegyesek.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába junius 24.-től október 24-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Györke Dénes Beszterce, Dávid Ferenc Egylet, Özv. Fazakas Domokosné, Fazakas Ferenc, Unitá-

---

Eladó a körösfői Kriesch Aladár nagy fali festménye: A vallásszabadság kihirdetése. Ugyszintén eladó Heinrich Gusztáv: Egyetemes irodalomtörténet, 4 kötet. Értekezni lehet a szerkesztőségben.

rius Egyházközség Fiatfalva, Zsakó János Marosvásárhely, Pálffy Dezső Marossóspatak, Nagy Lázár Balázsfalva, Serester Árpád Kökös, Filep Árpád Sáromberke, Biró Lajos Gagy, Konya Lőrincné Szentegyházasfalu, Török Lajos Énlaka, Csiki Lászlóné Marosvásárhely, Pataky Jánosné Kolozsvár, Csegezy Márton Beszterce 1930-ra; Dr. K. Nagy Elemér Marosvásárhely 1929-re; Vajda Antal Fiatfalva, Szabó Pál Kolozsvár, Buzogány Elek Bözöd, Szederjesi József Székelyszentmiklós, Csutak Józsefné Héjjasfalva, Ajtay János Kolozsvár, Özv. Biró Pálné Szőkefalva, Miklós János Samuné Dombó, Lőrinczy Zsigmond Marosvásárhely, Varga Dénes Torda 1929—1930-ra; Kádár Lajos Abásfalva 1927—1928-ra, Fekete István Medgyes 1927—1928—1929-re.

Alapitói dijban fizetett Polacsek Józsefné Arad 100 L.-t.

Kolozsvár, 1930. október 20-án. **Gálfi Lőrinc.**
pénztárnok.

Irodalom.

Erdélyi Magyar Unitárius Naptár 1931. Megjelent az uj Unitárius Naptár az 1931. évre. Változatos tartalmu olvasmányok, pontos vásárjegyzék, tiszti névtárak, missziói utmutatások, elbeszélések, vallásos cikkek, versek, hasznos tudnivalók teszik ezt a Naptárt még az eddigieknél is értékesebbé. Mindenkinek meg kell vennie ezt a Naptárt egyszer azért, mert ez a legolcsóbb olvasmány, amit csak szerezhetünk, másodszor pedig azért, mert belőle sok mindent megtudhatunk egyházunk állapotáról, egyházközségeink számáról, belsőembereinkről, Dávid Ferenc-Egyletünk tisztikarairól, stb. Ára ez évben is csak 25 leu, mint eddig. Kapható mindenütt a lelkész uraknál.

„Szivemet hozzád emelem"

Női imakönyv, szerkesztőségünknél megrendelhető: fehér kötés 200 L., bőrkötés 200 L., egyszerűbb bőr- " " " " sarokkal 100., 80. és 60 Leu. " " " "

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő címére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 500 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz